

ONTWERPBESLUIT WET NATUURBESCHERMING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN
GELDERLAND

Wet natuurbescherming hoofdstuk 3, ontheffing soorten

Datum besluit : 30 augustus 2018
Onderwerp : Wet natuurbescherming - 2018-002597 – gemeente Bronckhorst
Activiteit : dakrenovatie 118 woningen Hertog Karel van Gelreweg e.o. in Vorden
Verlenen/weigeren : verlenen ontheffing

Aanvrager : ProWonen
Zaaknummer : 2018-002597

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van ProWonen, postbus 18, 7270 AA Borculo, hierna te noemen de aanvrager, van 14 februari 2018 om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:

- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje '*beoordeling*' wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met enkele algemene bepalingen en een toelichting op het verdere procesverloop ('*overige verplichtingen*' en '*zienswijzen*').

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 14 februari 2018 ontvingen wij een aanvraag van ProWonen voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van artikel 3.1 lid 2, lid 4 en lid 5 en artikel 3.5 lid 2 en lid 4 voor het opzettelijk storen en het beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten van de huismus en artikel 3.1 lid 2 en 3.5 lid 4 voor het beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten van de gierzwaluw en artikel 3.5 lid 4 voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

De ontheffing wordt aangevraagd in het kader van het in de wet genoemde belangen van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

De aanvraag maakt deel uit van deze ontheffing.

Er is voor het aangevraagde project niet eerder een ontheffing verleend.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Op 20 augustus 2018 hebben wij van de aanvrager aanvullende stukken ontvangen waarom wij per brief van 31 juli 2018 hebben verzocht.

Deze aanvraag is nog niet getoetst aan het gebiedendeel van de Wet natuurbescherming. Mogelijk is hier ook een vergunning Wnb voor nodig. Indien dit het geval is, dient de aanvrager deze ook bij de provincie aan te vragen.

Op deze aanvraag is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing verklaard.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op artikel 3.3 lid 1, lid 4 en lid 5 en artikel 3.8 lid 1 en lid 5 van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan ProWonen, postbus 18, 7270 AA Borculo;

voor de soorten, verbodsbepalingen en wettelijke belangen zoals weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Soorten, verboden en belangen

Soort	Verbod		Belang
Huismus (<i>Passer domesticus</i>)	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Gierzwaluw (<i>Apus apus</i>)	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Gewone dwergvleemuisk (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	

Belang:

A. Artikel 3.3 lid 4b onder 1 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid.
B. Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor 118 woningen binnen de complexen 5121EB, 5121EC, 5121ED, 5131EA, gelegen in de kern van Vorden. Het plangebied is aangegeven op de kaart in figuur 1 van bijlage 1.
2. De geldigheidsduur van de ontheffing eindigt op 2 juli 2021
3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soorten, verboden en belangen zoals weergegeven in tabel 1.
4. De ontheffinghouder dient contact op te nemen met de Provincie Gelderland indien er verbodsbepalingen worden overtreden, waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2018-002597.
5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.

8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2018-002597.
9. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden moet melding worden gedaan van de datum van start van de werkzaamheden bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-002597.
10. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige¹ op het gebied van de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis.
11. De deskundige op het gebied van de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis houdt alle bevindingen bij in een logboek en heeft deze beschikbaar op het project. Daarnaast wordt het logboek uiterlijk twee weken na afronding van de werkzaamheden verstrekt aan de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2018-002597. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en (indien van toepassing) hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke soorten op welke locatie zijn waargenomen.

Soortspecifieke voorschriften

12. Alle mitigerende maatregelen zoals opgenomen onder het kopje *In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen* en in bijlage 2 van deze ontheffing dienen te worden uitgevoerd.
13. De deskundige zoals genoemd in voorschrift 10 dient in elke geval het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen en het ongeschikt maken van verblijfplaatsen van de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis te begeleiden.
14. Verblijfplaatsen van de huismus dienen enkele dagen voorafgaand aan de werkzaamheden en buiten perioden met vorst ongeschikt gemaakt te worden door het afdekken van de nestlocaties met fijnmazig gaas of doek.
15. De werkzaamheden vinden per woonblok plaats, waarbij de andere te renoveren woonblokken vrij dienen te zijn van steigers en steigerdoeken zodat de verblijfplaatsen in deze blokken beschikbaar en toegankelijk blijven voor de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis.
16. Omdat in de woningen overwinterende vleermuizen kunnen zitten mogen de renovatiewerkzaamheden niet uitgevoerd worden in de winterperiode, globaal lopend van half oktober tot half april. Indien dit niet mogelijk is, dienen de woningen minimaal 3 dagen voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt te worden door het voorzichtig verwijderen van kantpannen.

¹ De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:

- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

17. Het ongeschikt maken van verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis dient plaats te vinden in de actieve periode van vleermuizen bij een nachtelijke temperatuur van minimaal 10°C en droge weersomstandigheden. Daarna dient een ecologisch deskundige een onderzoek uit te voeren om na te gaan of nog vleermuizen verblijven in de te renoveren woningen. Dit dient in de monitoringsrapportage te worden opgenomen.
18. Indien tijdens de werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen, dient het werk ter plaatse stopgezet te worden totdat de vleermuizen uit zichzelf vertrokken zijn. Een deskundige op het gebied van vleermuizen dient hierbij geraadpleegd te worden.
19. Er zal nog een ecologisch werkprotocol worden opgesteld. Dit dient te worden opgestuurd naar de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2018-002597.
20. De bouwtechnische gegevens van de permanente voorzieningen voor de gierzwaluw dienen te worden opgestuurd naar de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2018-002597.

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG

Project

In de aanvraag beschreven project

Het plangebied betreft vier wooncomplexen bestaande uit 118 woningen, gelegen in de kern van Vorden. Het gaat om de volgende woningen:

- 5121ED: 6 woningen aan de Dr. C. Lulofsweg
- 5121EC: 10 woningen aan de Berend van Hackfortweg 24-42
- 5121EB: 7 woningen aan de Berend van Hackfortweg 2-14
- 5131EA: 95 woningen:
 1. Berend van Hackfortweg: 13 woningen
 2. Hoetinkhof: 11 woningen
 3. van Heeckerenstraat: 15 woningen
 4. Hertog Karel van Gelreweg: 25 woningen
 5. Storm van 's Gravesandestraat: 7 woningen
 6. van Limburg Stirumstraat: 8 woningen
 7. Hendrik van Bramerenstraat: 14 woningen
 8. Het Hoge: 2 woningen

De initiatiefnemer is voornemens de woningen te renoveren. Hierbij zal het dak en de dakgoten vervangen worden. Op dag 1 worden de dakpannen handmatig verwijderd. Dezelfde dag worden isolatiepanelen aangebracht. Op dag 2 worden de panlatten geplaatst en het dak opnieuw gedekt. Op dag 3 en 4 worden de dakranden afgewerkt en de dakgoten geplaatst. De werkzaamheden duren een week per woning.

De planning is als volgt:

- 5121EC en 5121ED en het noorden van 5131EA in de eerste helft van 2019;
- 5121EB en het zuidelijke deel van 5131EA in de tweede helft van 2019.

Onderzoek

In de aanvraag beschreven wijze van uitvoering van het onderzoek

Als vooronderzoek heeft literatuuronderzoek plaatsgevonden (NDFF/verspreidingsatlassen). Tijdens een veldbezoek op 4 april 2016 is ingeschat dat de bebouwing geschikt is als verblijfplaats voor vogels en vleermuizen. Op basis daarvan is aanvullend onderzoek naar de functies van de bebouwing voor vleermuizen, gierzwaluwen en huismus uitgevoerd in het seizoen 2016 op basis van het Vleermuisprotocol 2013 en de soortenstandaards Huismus, Gierzwaluw en Gewone dwergvleermuis. Vanwege de grote schaal van het plangebied, zijn de

complexen onderverdeeld in twee clusters die deels op verschillende data zijn geïnventariseerd. Cluster A (5121ED, 5121 EC en een deel van 5131EA) en cluster B (5121EB en rest van 5131EA).

Huismus en gierzwaluw

Voor het onderzoek naar huismus zijn twee onderzoeksrondes gedurende de ochtend uitgevoerd op 14 april en 25 april 2016, door twee waarnemers. Voor het onderzoek naar gierzwaluw zijn drie onderzoeksrondes uitgevoerd op 15 juni (A en B), 26 juni (B), 28 juni (A), 15 juli (B) en 16 juli (A) 2016 door één waarnemer. De onderzoeken hebben plaatsgevonden gedurende de avondschemering voorafgaand aan het vleermuisonderzoek.

Vleermuizen

Voor het onderzoek naar vleermuizen zijn in de periode half april tot oktober 2016 in totaal zes onderzoeksrondes uitgevoerd. Het eerste veldbezoek op is uitgevoerd op 27 mei 2016 in de ochtend. De overige bezoeken op 15, 26, 28 juni, 15 en 16 juli en 21, 22 augustus en 10 september 2016 hebben plaatsgevonden in de avond. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijf en paarverblijf voor de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Voor het onderzoek is zowel gebruik gemaakt van een gewone batdetector, als een Anabat walkabout. Het onderzoek is door één waarnemer per cluster uitgevoerd. Er is gemotiveerd afgeweken van de zogenaamde 75% regel dat op ieder moment 75% van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn. Deze regel is bij grootschalig onderzoek niet toepasbaar. De consequentie van een verminderde onderzoeksinspanning ten opzichte van het voorgeschreven protocol is dat de aanwezigheid van individueel verblijvende vleermuizen niet uitgesloten kan worden. Bij het onderzoek wordt de nadruk gelegd op het inventariseren van de grote zomerverblijfplaatsen en kraamverblijfplaatsen. Om het mogelijk missen van functies te compenseren, is er een extra veldronde ten opzichte van het protocol uitgevoerd. De waarnemers hebben zich per fiets verplaatst door het plangebied. Verwacht wordt dat met zes bezoeken omtrent deze soortgroep voldoende zekerheid is verkregen over de functie van het plangebied. Een tweede afwijking op het protocol is dat er een avondbezoek op 16 juli 2016 is uitgevoerd, terwijl volgens het protocol tot en met 15 juli de optimale periode is. De eerste helft van juli waren de weersomstandigheden vaak niet gunstig voor het waarnemen van vleermuizen. Vanaf half juli werden de weersomstandigheden weer goed, waardoor op 15 en 16 juli de laatste rondes uitgevoerd konden worden. Omdat het niet altijd mogelijk is om al het personeel tegelijk het veldbezoek uit te laten voeren is er een afwijking ontstaan van één dag ten opzichte van het protocol. Deze afwijking heeft geen invloed op de onderzoeksresultaten.

In de aanvraag beschreven ecologische waarden

Tijdens de onderzoeken zijn aangetroffen:

- 40 nesten van de huismus;
- 22 nesten van de gierzwaluw;
- 1 zomerverblijfplaats en 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis
- Binnen het plangebied zijn 14 baltende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De baltende vleermuizen waren niet toe te wijzen aan een specifieke woning;
- In 2 woningen is een kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aangetroffen, deze woningen vallen buiten het project.

Niet aangetroffen zijn:

- Verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten;
- reptielen, amfibieën, overige zoogdieren, beschermde planten, vissen, vlinders en ongewervelden.

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden

Door de renovatiewerkzaamheden aan de daken worden:

- 40 nesten van de huismus aangetast;

- 22 nesten van de gierwaluw aangetast;
- 1 zomerverblijfplaats, 1 paarverblijfplaats en 14 baltsterritoria van de gewone dwergvleermuis aangetast.

Door het vervangen van het dak zijn de verblijfplaatsen van de huismus, gierwaluw en gewone dwergvleermuis tijdens de werkzaamheden tijdelijk niet meer beschikbaar. Het betreft een verstoring van maximaal 1 week per woning. De soorten zullen moeten uitwijken naar alternatieve verblijfplaatsen. Er wordt geen foerageergebied van huismus, gierwaluw of vleermuizen aangetast.

In de aanvraag beschreven preventieve maatregelen om effecten te voorkomen

Omdat er buiten het broedseizoen van de huismus en gierwaluw wordt gewerkt, wordt doden, verwonden of verstoren van broedende vogels voorkomen. In bebouwing direct naast de te renoveren bebouwing bevinden zich twee kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen. De voorgenomen werkzaamheden zullen niet voor verstoring van de kraamverblijven zorgen omdat deze tijdens de kraamperiode vrij toegankelijk blijven en niet direct worden verlicht.

In de aanvraag beschreven gedragscode

Uit de aanvraag blijkt dat geen gebruik gemaakt wordt van een gedragscode.

Nu preventieve maatregelen, ter voorkoming van overtreding van de in hoofdstuk 3 van de Wnb vermelde verboden, niet voldoende in deze aanvraag zijn opgenomen en er geen gedragscode van toepassing is, is voor het uitvoeren van de aangevraagde activiteit een ontheffing nodig.

In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de huismus, gierwaluw en gewone dwergvleermuis te voorkomen worden maatregelen voorgesteld. De mitigerende maatregelen zijn opgenomen in tabel 2. Er zal een ecologisch werkprotocol worden opgesteld zodra duidelijk is welke aannemer de werkzaamheden zal uitvoeren.

Tabel 2 Overzicht van de mitigerende maatregelen.

Soorten waarop negatief effect wordt verwacht	Vermijden gevoelige perioden	Tijdelijke mitigatie	Ongeschikt maken of verjagen ruim vóór de ingreep	Permanente mitigatie
Huisumus	Werkzaamheden buiten broedseizoen (half maart t/m augustus) uitvoeren. Werkzaamheden uitvoeren onder gunstige omstandigheden (droog, niet-vriezend en onder 6 Bft).	N.v.t. wegens inbouwen permanente voorzieningen tijdens gefaseerde renovatie.	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de nestplaatsen ongeschikt gemaakt. Na ongeschikt maken vindt een nadere controle plaats of de vogels echt vertrokken zijn.	Er worden tijdens de renovatie permanente nestgelegenheden gemaakt door het plaatsen van verhoogd vogelschroot bij de tweede dakpan (2 nesten/meter). Het verhoogd vogelschroot komt aan de voor- en achterzijde van alle (43) woningblokken. De dakrand met nestgelegenheid wordt afgewerkt met een ruwe laag waar geen condens op kan verzamelen. Dit kan een houten plank zijn, maar indien er geen bevestiging voor een goot noodzakelijk is, kan dit ook met een strook hardboard worden gemaakt.

				Deze maatregel dient zowel aan de voorkant als de achterkant van de woningen worden toegepast. Zie voor de locaties figuur 1 en tabel 1 in bijlage 2. De foerageer- en drinkmogelijkheden voor de huismus veranderen niet tijdens en na de periode van renovatie/sloop en nieuwbouw. Er blijven voldoende zandige plekken gehandhaafd, waar huismussen hun stofbaden kunnen nemen. Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.
Gierzwaluw	Werkzaamheden buiten het broedseizoen (half april -half augustus). uitvoeren	N.v.t. wegens inbouwen permanente voorzieningen tijdens gefaseerde renovatie. Er wordt gestreefd naar het behouden van oorspronkelijke invliegopeningen.	N.v.t. als buiten broedseizoen wordt gewerkt.	Tijdens de gefaseerde werkzaamheden aanbrengen van 138 maatwerkvoorzieningen, zie figuur 1 en tabel 1 in bijlage 2. Het gaat om bouwtechnische aanpassingen in de dakranden. Een voorbeeld is gegeven in figuur 2 in bijlage 2, maar de gedetailleerde bouwtechnische details worden nog nagestuurd. Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.
Gewone dwergvleermuis	Sloop of renovatie uitvoeren buiten de winterperiode of ongeschikt maken in de paarperiode. De kraamverblijven in de woningen die buiten het project vallen, dienen tijdens de kraamperiode (half mei-half juli) vrij toegankelijk te blijven en niet direct verlicht te worden door de werkzaamheden.	N.v.t. wegens inbouwen permanente voorzieningen tijdens gefaseerde renovatie.	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de woningen ongeschikt gemaakt door het voorzichtig verwijderen van de kantpannen. De kantpannen worden, alvorens ze worden weggegooid, omgedraaid om er zeker van te zijn dat aan de binnenzijde geen vleermuis aanwezig is.	Geschikt maken van 65 kopgevels als zomer- en paarverblijfplaats. Hiervoor worden de betimmeringen geschikt gemaakt en wordt ervoor gezorgd dat de kantpannen aan de kopgevels niet te strak aansluiten. Als richtlijn wordt een ruimte van 2 centimeter gehanteerd. Zie figuur 1 en tabel 1 in bijlage 2 voor de locaties en figuur 3 en 4 voor voorbeelden.

			Na ongeschikt maken vindt een nadere controle plaats of de vleermuizen echt vertrokken zijn. Dit is met een vleermuisonderzoek in de avond.	Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.
--	--	--	---	---

In de aanvraag beschreven overtreding van verbodsbepalingen

Aan de hand van het voorgaande is in de aanvraag bepaald welke verbodsbepalingen worden overtreden. Dit is aangegeven in het aanvraagformulier.

Beoordeling

Beoordeling van de resultaten van het ecologisch onderzoek en de mitigerende maatregelen

Wij hebben het ecologisch onderzoek beoordeeld en wij oordelen dat het onderzoek naar de huismus, gierzwaluw en vleermuizen op de juiste wijze is uitgevoerd en compleet is. Bij het vleermuisonderzoek is op enkele punten afgeweken van het vleermuisprotocol. Deze afwijkingen zijn nader gemotiveerd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in twee deelgebieden met 1 waarnemer op de fiets per onderzoeksrond. Het plangebied kon hierdoor niet voor 75% worden overzien. Het onderzoek was gericht op grote zomer- en kraamverblijfplaatsen, waardoor een enkele verblijfplaats kan zijn gemist. Om die reden is een extra onderzoeksrond uitgevoerd. Een tweede afwijking op het protocol is dat er een avondbezoek gericht op kraamverblijfplaatsen op 16 juli 2016 uitgevoerd, terwijl volgens het vleermuisprotocol tot en met 15 juli de optimale periode is. Wij gaan akkoord met de afwijkingen en zijn van mening dat voldoende onderzoeksinspanning is geleverd om verblijfplaatsen van vleermuizen in beeld te brengen. De voorgestelde mitigerende maatregelen zijn grotendeels en met enkele aanvullingen voor de huismus en gewone dwergvleermuis voldoende. Er is voor gekozen om geen tijdelijke voorzieningen te plaatsen omdat de werkzaamheden gefaseerd worden uitgevoerd en een week per woning duren.

Huisumus

Door werkzaamheden aan de daken kunnen huismussen worden verstoord. Het betreft een verstoring van maximaal 1 week per woning. Aangezien de werkzaamheden gefaseerd en buiten het broedseizoen uitgevoerd worden en de omliggende bebouwing, die niet wordt gerenoveerd ook geschikte nestmogelijkheden bieden, zullen er voldoende tijdelijke slaapplekken aanwezig zijn voor de huismussen. De permanente voorzieningen worden gefaseerd tijdens de werkzaamheden aangebracht. Wij adviseren om de nestplaatsen voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt te maken door het plaatsen van fijnmazig gaas of doek. Dit is als extra voorschrift opgenomen. De begroeiing om de woningen blijft behouden tijdens en na de werkzaamheden. Daarmee blijft de functionaliteit tijdens de werkzaamheden behouden.

Gierzwaluw

De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de periode dat de gierzwaluwen in Nederland zijn om te broeden. Bij de gierzwaluw is de norm bij compensatiemaatregelen 5 per nest. Er zijn twee straten waar deze norm niet wordt gehaald, echter is door de overcompensatie in andere straten voldoende nestgelegenheid aanwezig. Er wordt tijdens de werkzaamheden gestreefd naar het behouden van oorspronkelijke invliegopeningen, verder worden er bouwtechnische aanpassingen gemaakt aan de dakranden.

Gewone dwergvleermuis

De werkzaamheden in fase 1 zullen plaatsvinden in de eerste helft van 2019. Door het vervangen van de daken zijn de zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis tijdens de werkzaamheden niet meer beschikbaar. De soort zal moeten uitwijken naar alternatieve verblijfplaatsen. De werkzaamheden worden gefaseerd over een jaar uitgevoerd en

de werkzaamheden per woning duren een week. Voor de baltsterritoria die in fase 1 niet meer beschikbaar zullen zijn kunnen de vleermuizen voldoende alternatieven vinden in kopgevels in de woningen die pas in fase 2 gerenoveerd worden en de woningen in de directe omgeving die niet gerenoveerd worden. Voor de territoria die in fase 2 liggen zijn permanente verblijfplaatsen beschikbaar in de kopgevels van de bebouwing in fase 1 (circa 36 kopgevels) en de directe omgeving, dit zijn circa 14 kopgevels. Tot slot is er nog bebouwing ten westen en ten oosten van het plangebied (circa 4 woonblokken) aanwezig die ook geschikte openingen zullen hebben die als paarverblijfplaats gebruikt kunnen worden. Door de kopgevels van de te renoveren woningen wederom geschikt te maken als zomer-/ paarverblijfplaats blijft de functionaliteit te allen tijde behouden en zal er geen negatief effect op de lokale populatie zijn.

Het totale aanbod aan nestlocaties voor de huismus en gierzwaluw en zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis blijven tijdens en na de werkzaamheden te allen tijde behouden, waardoor de soorten in het plangebied aanwezig zullen blijven. Ondanks de mitigerende maatregelen, is er wel sprake van een overtreding van artikel 3.1 lid 2 voor het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten en rustplaatsen van de huismus en gierzwaluw en artikel 3.5 lid 2 en lid 4 voor het voor het opzettelijk verstoren en het vernielen of beschadigen van voortplantings- en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke aangevraagde soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden. Deze zijn weergegeven in tabel 1. Voor deze soorten en verboden wordt de ontheffing verleend. Dit wijkt af van de aangevraagde verboden. Voor de huismus en gierzwaluw is een ontheffing aangevraagd voor artikel 3.1 lid 4 het verstoren van vogels. Deze verbodsbepaling is alleen van toepassing als de gunstige staat van instandhouding in het geding is (artikel 3.1 lid 5). Omdat dit niet het geval is bij de huismus en gierzwaluw, is deze verbodsbepaling niet aan de orde. Voor de gewone dwergvleermuis is er ook sprake van het verstoren van vleermuizen, daarom is er ook sprake van een overtreding van artikel 3.5 lid 2.

Andere bevredigende oplossing

In de aanvraag beschreven andere bevredigende oplossingen

De werkzaamheden zijn locatiegebonden en eenmalig van aard. Om aan het rijksbeleid te kunnen voldoen zal de isolatie van de woningen verbeterd moeten worden. Voor de woningen zijn omvangrijke maatregelen nodig om het benodigde energielabel te kunnen behalen. Een alternatief zou zijn om tot sloop en vervangende nieuwbouw over te gaan. Dit leidt voor de aanwezige soort alleen maar tot meer negatieve gevolgen. Er zijn daarom redelijkerwijs geen alternatieven te bedenken waarbij er minder schade optreedt aan beschermde soorten.

Beoordeling van de andere bevredigende oplossingen

Het project is locatiegebonden. Er wordt in de meest gunstige periode voor de soorten gewerkt en verblijfplaatsen worden voor de werkzaamheden ongeschikt gemaakt. Hiermee is aangetoond dat er zorgvuldig wordt gewerkt en dat negatieve effecten op de soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Conclusie

Er bestaat geen andere bevredigende oplossing.

Belang

In de aanvraag beschreven belang(en)

In de aanvraag is bepaald welke wettelijke belangen op het project van toepassing zijn. Met de huursector is door de Rijksoverheid afgesproken dat vanaf 2020 alle huurwoningen van woningcorporaties gemiddeld energielabel B of beter hebben (energie-akkoord). In het kader van het landelijke energiebeleid worden de werkzaamheden uitgevoerd. Het doel is om te komen tot een vermindering van het energieverbruik en het verbeteren van het binnenklimaat.

Het rijksbeleid ten aanzien van energiebesparing heeft tot doel om de uitstoot van CO₂ te verminderen (energie-akkoord). Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het beheersbaar houden van de effecten van klimaatverandering. De maatregelen hebben daarmee, in totaliteit gezien een voor het milieu wezenlijk gunstig effect. Verbeterde isolatie van de woningen zal zorgen voor minder tocht en vocht en zal daarmee bijdragen aan betere leefomstandigheden en gezondheid van de bewoners. De ontheffing wordt daarom aangevraagd in het algemeen belang van volksgezondheid.

Beoordeling van belang(en)

Wij kunnen instemmen met de in de aanvraag beschreven belangen. Het betreft de belangen die zijn weergegeven in tabel 1.

Gunstige staat van instandhouding

In de aanvraag beschreven effect op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten

Huismus

Ooit was de huismus de meest algemene broedvogel van Nederland. De soort is de laatste decennia om onbekende reden in aantal vrij hard achteruitgegaan. Begin jaren tachtig van de 20e eeuw begon de afname, die in de beginjaren negentig versnelde. Dit heeft geresulteerd in een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen. Vermoedelijk is een van de oorzaken de afname van broedgelegenheid, onder andere door renovatie en isolatie van oude woningen, en dit in combinatie met een afgenomen voedselaanbod, minder dekking en een toename aan predatie. Ondanks dat de oppervlakte stedelijk gebied en het aantal huizen groter geworden is in Nederland, is de huismus in aantal afgenomen. Aantasting van een legsel wordt niet verwacht. Wanneer de werkzaamheden in het najaar of winterperiode plaatsvinden is het redelijkerwijs uitgesloten dat er nog eieren of jongen in de nesten aanwezig zijn. De aantasting kan daarom alleen betrekking hebben op huismussen die de nesten gebruiken om te slapen. Aangezien de omliggende bebouwing ook geschikte nestmogelijkheden bieden en de werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd worden, zal er voldoende tijdelijke slaapplekken aanwezig zijn voor de paartjes huismussen. Zolang de begroeiing om de woningen behouden blijft tijdens de werkzaamheden, blijft met voldoende zekerheid de functionaliteit tijdens de werkzaamheden behouden en zijn er geen aanvullende maatregelen nodig.

Gierzwaluw

De gierzwaluw is een vrij algemene broedvogel die vooral in oude stadscentra voorkomt. Het aantal broedparen wordt geschat op 30.000 tot 60.000 in de periode 1998-2000. Doordat de soort erg moeilijk is te inventariseren is er geen duidelijkheid over de omvang en ontwikkeling van de populatie. Of de soort toe- of afneemt in Nederland is dus niet bekend. Het plangebied heeft een belangrijke functie voor de lokale staat van instandhouding van de soort. De nesten ondervinden echter geen verstoring door de werkzaamheden. In augustus zijn gierzwaluwen vertrokken richting het overwinteringsgebied. De soort keer pas eind april weer teug in Nederland. Zolang de werkzaamheden in die periode plaatsvinden is er geen sprake van aantasting van een broedgeval.

Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuizen leven in netwerken van meerdere (lokale) populaties. De lokale populatie wordt gevormd door een of meerdere kraamkolonies, enkele niet-voortplantende groepen vrouwtjes en de mannetjes. Een kolonie gewone dwergvleermuizen bestaat uit de vrouwtjes die meerdere kraamverblijven gebruiken die elk enkele tientallen tot honderden vrouwtjes bevat. De netwerken van kraamgroepen zijn via de massawinterverblijfplaatsen aan elkaar verbonden. Het aantal dieren in een gebied is sterk afhankelijk van het voedselaanbod. Omdat de gewone dwergvleermuis een trage voortplanter is verloopt uitbreiding of herstel van een populatie niet snel. Door het vervangen van het dak zijn de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis tijdens de werkzaamheden niet meer beschikbaar. De soort zal moeten uitwijken

naar een alternatieve verblijfplaats. In principe zijn alle kopgevels in de directe omgeving van het plangebied geschikt als verblijfplaats. Een tijdelijk verlies van een paar- of zomerverblijfplaats van vleermuizen is over het algemeen in ecologisch opzicht daarom geen groot probleem. Voor de territoria die in de buurt van de bebouwing van fase 1 liggen kunnen de vleermuizen voldoende alternatief vinden in kopgevels in de bebouwing ten noorden van de Berend van Hackfortweg en de kopgevels van de bebouwing van fase 2. Voor de territoria die in fase 2 liggen, zijn alternatieve verblijfplaatsen beschikbaar in de kopgevels van de bebouwing in fase 1 (circa 36 kopgevels). Daarnaast is er nog bebouwing in fase 2 aanwezig die geen onderdeel uitmaakt van het plangebied en waarvan de gevels ongewijzigd blijven, dit zijn circa 14 kopgevels. Tot slot is er nog bebouwing ten westen en ten oosten van het plangebied aanwezig (circa 4 woonblokken) die ook geschikte openingen zullen hebben die als paarverblijfplaats gebruikt kunnen worden. In bebouwing direct naast de te renoveren bebouwing bevinden zich twee kraamverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuizen. De voorgenomen werkzaamheden zullen niet voor verstoring van het kraamverblijf zorgen zolang de kraamverblijven tijdens de kraamperiode vrij toegankelijk blijven en niet direct worden verlicht.

Beoordeling van de effecten op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten

Het uitvoeren van de maatregelen als bedoeld in de aanvraag leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de huismus, gierzwaluw of gewone dwergvleermuis.

Conclusie

Gelet op het voorgaande kan de gevraagde ontheffing worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

ZIENSWIJZEN

Gedurende de periode van terinzagelegging kan eenieder schriftelijk of mondeling zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren brengen. Ingediende zienswijzen worden met het uiteindelijke besluit en de bijbehorende stukken ter inzage gelegd.

Schriftelijke zienswijzen kunnen worden gericht aan Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, of aan post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer dat op de eerste bladzijde van het ontwerpbesluit staat vermeld. Voor een mondelinge zienswijze of toelichting over het ontwerpbesluit kan contact worden opgenomen met het Provincieloket (telefoonnummer (026) 359 99 99).

Wij maken u erop attent dat alleen beroep tegen het uiteindelijke besluit kan worden ingediend als de indiener ook een zienswijze heeft ingebracht tegen het ontwerpbesluit en men belanghebbende is.

De periode van terinzagelegging is te vinden onder de technische informatie van de kennisgeving. Deze kennisgeving is in te zien op de website van Overheid.nl.

Arnhem, 30 augustus 2018

bijlagen:

- Bijlage 1: figuur 1 en 2: ligging projectlocatie
- Bijlage 2: figuur 1: kaart met voorzieningen
tabel 1: locaties en aantallen voorzieningen
figuur 2: foto voorbeeld bouwtechnische voorzieningen gierzwaluw
figuur 3 en 4: foto's afwerking dakrand vleermuizen

BIJLAGE 1

Figuur 1. Ligging plangebied

Figuur 2. Ligging te renoveren complexen plangebied

BIJLAGE 2

Figuur 1. Overzicht van de te treffen mitigerende maatregelen in de bebouwing op de onderzoekslocatie. De planning van de uitvoeringsfases is gewijzigd naar groene arcering: eerste helft 2019, rode arcering: tweede helft 2019.

Complex	Straatnaam	Planning werkzaamheden	Aangetroffen nesten of verblijfplaatsen	Tijdelijke maatregelen	Permanente maatregelen	compensatiefactor
5121EB	Dokter C Lulofsweg (6 woningen)	2e helft 2019	1 nest huismus 6 nesten gierzwaluw	-Werken buiten broedseizoen -beschikbaar houden nabijgelegen kraamverblijf	-huismus: geschikt maken voor 144 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter) -reconstrueren 16 nestplaatsen voor gierzwaluw	-huismus: 144 -gierzwaluw: 2.7
5121EC	Berend van Hackfortweg (10 woningen)	1e helft 2019	6 nesten huismus	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 240 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter)	-huismus: 40
5121ED	Berend van Hackfortweg (7 woningen)	1e helft 2019	1 nest gierzwaluw 1 paarverblijf gew. dwergvleermuis	-Gierzwaluw: werken buiten broedseizoen -Vleermuis: voldoende alternatief binnen 200 meter -beschikbaar houden nabijgelegen kraamverblijf	-Gierzwaluw: reconstrueren 8 nestplaatsen -Vleermuis: wederom geschikt maken van 4 kopgevels als zomer-/ paarverblijf	-gierzwaluw: 8 -gewone dwerg: 4
5131EA	Berend van Hackfortweg (13 woningen)	1e helft 2019	7 nesten huismus 2 nesten gierzwaluw	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 312 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter) -gierzwaluw: reconstrueren 8 nestplaatsen voor gierzwaluw	-huismus: 44 -gierzwaluw: 4
	Hoetinkhof (11 woningen)	1e helft 2019	2 nesten huismus	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 264 nesten door plaatsen	-huismus: 132

					vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter)	
	Van Heeckerenstraat (15 woningen)	1e helft 2019	2 nesten huismus 2 nesten gierzwaluw 1 zomerverblijf gew. dwergvleermuis	-Huisumus en gierzwaluw: werken buiten broedseizoen -Vleermuis: werkzaamheden niet in periode april-juli uitvoeren.	-huismus: geschikt maken voor 264 nesten door plaatsen 2e dakpan (2 nesten/meter) -gierzwaluw: reconstrueren van 14 nestlocaties Vleermuis: wederom geschikt maken van 7 kopgevels als zomer-/paarverblijf vogelschroot na	-huismus: 132 -gierzwaluw: 7 Gewone dwerg: 7
	Hertog Karel van Gelreweg (25 woningen)	2e helft 2019	9 nesten huismus 7 nesten gierzwaluw	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 600 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter) -gierzwaluw: reconstrueren van 70 nestlocaties	-huismus: 66 -gierzwaluw: 10
	Storm Van 'Schravenstrandstraat (7 woningen)	2e helft 2019	1 nest huismus 2 nesten gierzwaluw	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 168 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter) -gierzwaluw: reconstrueren van 8 nestlocaties	-huismus: 168 -gierzwaluw: 4
	Gr. Van Limburg Stirumstraat (8 woningen)	2e helft 2019	1 nest huismus	-Werken buiten broedseizoen	-huismus: geschikt maken voor 192 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter)	-huismus: 192
	Hendrik van Bramerstraat (14 woningen)	2e helft 2019	11 nesten huismus 2 nesten gierzwaluw	-Werken buiten broedseizoen	-huismus geschikt maken voor 336 nesten door plaatsen vogelschroot na 2e dakpan (2 nesten/meter) -gierzwaluw: reconstrueren van 14 nestlocaties voor gierzwaluw	-huismus: 30 -gierzwaluw: 7
	Het Hoge (2 woningen)	2e helft 2019	geen	geen	geen	-
			Totaal aangetroffen functies: -40 nesten huismus -22 nesten gierzwaluw -2 verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis		Totaal compensatiefactor: -huismus 63 -gierzwaluw 6,3 -vleermuis 32,5	

Tabel 1. Overzicht van de te treffen mitigerende maatregelen in de bebouwing op de onderzoekslocatie. Complex 5131 EA Van Heeckerenstraat moet 15 woningen zijn.

Figuur 2. Voorbeeld maatwerkoplossing. Invliegopening voor gierzwaluwen bij aansluiting dakbeschot en buitenmuur blijft behouden. Details worden nagestuurd.

Figuur 3. Vleermuisvriendelijke afwerking dakrand.

Figuur 4. Vleermuisvriendelijke afwerking dakrand